

Une
Doinu indartsuak
lasaitasun bila

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Thesi
Pasaiaiko portua

ARGIA

e r d i k o k a i e r a

kultura eta aisia

Alfonso Sastre

Ahobizarrik gabe

Lanez lepo ibili arren –inoiz ez baitio idazteari uzten– Hondarribiko etxeko ateak zabaldu dizkigu Sastrek egun gris haizetsu batean. Urte hasiera mugitua izan du idazleak, bere testuen estreinaldiak eta zenbait jardunaldi direla medio. Liburuz inguratutako gela goxoan, konturatu gabe, gaua egin zaigu hizketaldi atseginean. Zehatz mintzo da, detailerik txikiena ere pasatzen utzi gabe. Iraganaz ere hitz egin dugun arren –laurogei urte ditu Alfonsoren memoriaren kaxak!– orainaz eta etorkizunaz kezka handiagoak ditu autoreak.

AINARA GURRUTXAGA

KARLOS CORBELLA

2007ko apirilaren 1a

ARGIA

27

«Dramaturgoak ez geundeke gaizki bakerako mahai batean»

KARLOS CORBELLA

Hemerotekan bila hasi eta hara aurkitutako altxorra: 1977an ARGIArako Joseba Sarrionandiak egin zizun elkarrizketa bat. Elkarrizketa hura telefonoz egin behar izan zenuten, zuk Madrildik irtetea galarazita zenuelako. Euskal preso batzuk kartzelatik irten zirenean poliziarekin izandako istiluak salatuz *El Pais*en idatzi zenuen gutun bat zigorraren arrazoi.

Zentsura ofizialki bukatuta, adierazpen askatasuna egongo zela pentsatzen zen. Baina ez zen hala izan. Zentsuraren papera enpresa sektore-ra pasa zen eta diru publikoetara. Antzerkian garbi ikusten da hori. Antzerkiaren kostuak ikaragarri handitu ziren eta desagertu egin zen antzerkia diru pribatuarekin egiteko aukera. Orduan diru publikoak jasotzailearen ideologiaren arabera banatzen hasi ziren. Obra bat zentsuratzeko modua zen diru laguntzarik ez ematea. Azken urteetan nire obra galarazia egon dela esatea gehiegi izan daiteke baina, azken batean, hala izan da.

Oso konprometitua izaten jarraitzen duzu.

Bai, beti saiatu naiz hala izaten. Diktadura garaian zentsura ez zegoen batere estrukturtua, oso arbitrarioa zen eta ez zegoen arautua. Beraz zirrikitu asko zituen. Horregatik auto-zentsuraren aurka egon naiz beti. Batzuk zioten hobe zela aurretiaz gauzak egokitzea zentsura pasa zezaten. Nik ordea zera esaten nuen: “Egin dezagun zentsura existituko ez balitz bezala. Ez dezagun guk egin besteen lana!”. Eta egia zen, 1953an *Escuadra hacia la muerte* zentsurak onartu egin zuen. Antimilitarista zen lan bat, frankismoaren garai gogorretan! Orain ere, pentsatzen dudana argi esatea gustatzen zait.

Trantsizio garaia ez zenuen gustuko izan.

Arrazoi batengatik. Frankismoaren kontra, haustura demokratiko baten alde egin zuten hasieratik ezkerreko alderdiek. Baina muturreko posizio hori albo batera utzi zen diktadorea hil zenean, eskuinak eta ejertzitoak halako hausturarik onartuko ez zuten beldurrez. Horrela sortu zen erreforma. Ezker mugimen-

duak ere, PC buru, tesi erreformistetara pasa ziren. Monarkia onartu zen, nahiz eta arbuigarrria izan Francok izendatutako bat estatuko buru izatea. Garai horietan atera nintzen PCtik, ez nengoelako haiekin ados. Nire kide gehienek ordea, partiduak hartutako bidea jarraitu zuten, eta Madrilen oso bakarririk sentitzen hasi ginen. Eva emaztea kartzelatik irten eta oporretara heldu ginen hona eta konturatu ginen gu bezala pentsatzen zuen jende asko zegoela hemen. Eta hemen gelditzea erabaki genuen. Gerora ikusi da arrazoia genuela, gauzak ez zirela ondo hasi, eta hortaz, okerragora egin dutela.

Antzerkiak politikoki izan dezakeen efikazian konfiantza izan duzu beti.

Nik beti uste izan dut antzerkiari eska dakiokeela bizitza sozalean parte har dezan. Hori bai, ezin da ahaztu antzerkia entretenimenduari mundukoa dela eta ez dela ez politika ezta filosofia ere, zentzu hertsian ulertuta. Ekintza ludiko bat da. Baina antzerkiak ez du zertan jolas hutsala izan behar. Antzerkiak, arte guztiak bezala, filosofiara gerturatzen gaitu, pentsamendua zabaltzeko balio du, eta badu politikarekin parekotasunik, bizitza sozalean eragiteko gaitasuna baduelako. Kritikaren bidez, existitzen diren injustiziak agertuz, bizitza publiko eta sozalean eragina izan zezala nahi izan dut. Bizitzan inplikatu zedin, alegia.

Joaten al zara antzerkia ikustera?

Ez gehiegi. Gainera bizi garen inguru honetan ez dago gauza askorik ikusteko. Antzerkia egin egiten da, baina hezurdura falta zaio. Zentzu bat, norabide bat duen antzerkia behar dugu. Konpainiek zein lan eszenaratu erabakitzean, linea bat markatu beharko lukete. Lehen taldeek ideologia bat bazuten. Orain taldeek edozein gauza antzez dezakete edozein momentutan, indeterminatuagoa da guztia.

Hala ere, ba al da azken aldian txunditu zaituen antzezlanik?

Utzi pentsatzen... ba azkenaldian ez. Ez zait ezer etortzen burura, ez didate markarik utzi ikusi ditudan antzezlanek. Kontsumo antzer-

Zenbait izen

✓ **Cervantes.** "Miresmen mugagabea dut harenganako. Benetan gogoko dut eta nire lanetan maiz agertzen dira harekiko erreferentziak. Kixoteren adaptazio bat ere egin nuen: *El viaje infinito de Sancho Panza*".

✓ **Aristoteles:** "Filosofikoki gairiduta egon arren, hark idatzitako *Poetika* antzerkiaren teoriaren oinarritako bat da. Tragedia Grekoaren egitura tentuz aztertu zuen lan hartan eta oso baliagarria da oraindik ere".

✓ **Brecht:** "Antzerkiari buruzko lan teorikoek beherakada handia izan dute Bertolt Brechten heriotza geroztik. Haren dizipuluek ere ezin izan dute maisuaren bidea jarraitu. Brechten obra oso indartsua da, idazle eta poetaz gain antzerki gizona ere bazelako".

✓ **Artaud:** "Hark 1930 inguruan idatzitakoa ondoren 60 eta 70eko hamarkadetan praktikan jarri zuen hainbat taldek, baina maila teorikoan ez zuen aurrerapauso handirik suposatu. Gainera zenbait testutan hainbat gezur esaten zen, idazleak antzerkiaren diktadoreak ginela, adibidez. Sormen kolektiboaren alde, autorearen figura klasikoarekin amaitu behar zela zioten abangoardia haiek. Korrante hark urte batzuk iraun zituen."

Etorkizuneko antzerkia

"Uste dut etorkizunean antzerki idazle handiak sortuko direla. Gizartean eragina izango duen antzerkia birsortuko da gainera, jolas arriskutsu, hau da jolas poetiko izango den antzerkia. Politika profesionalarekin, korruptoarekin, kritikoa izango den antzerkia.

Antzerkiaren historia ez da bukatu.

Seguruenik sala txikietan gauzatuko da antzerki berri hori, antzerkiak ez baitu espazio erraldoin beharrik. Oso lan sakon eta garrantzitsuak egin daitezke gune txikietan. Tendentzia hau jada hasi da 'sala alternatibo' deiturikoetan".

kia deituko nioke gaur egiten denari, ikusi eta berehala ahazten den antzerkia. Ez dago gaizki baina horrez gain beste antzerki mota batek ere existitu behar luke. Oroitzen dut Madrilgo Maria Guerrero antzokian *La herida del tiempo* ikusi nuenean. Sekulako marka utzi zidan, bizitza osorako. Egungo antzerkia hutsaldu egin da, ordea.

Zure itzalarekin hizketan hasi zara azken urteetan, Arteen argitaratzen dituzun iritzi artikuluetan. Zer dela eta?

Pentsamendu sistema zaharra da. Platonen garaitik hona pentsamendu asko eman dira dialogo moduan. Konturatu nintzen nire itzalarekin sortu-

tako elkarrizketa horiekin errazagoa zitzaidala nire zenbait pentsamendu azaltzea. Azken batean pentsamendua norberak bere buruarekin duen dialogo bat da. Galdetzea ere pentsatzeko modu bat da, nodu dibertigarria oso, eta gainera antzerkitik oso gertu dago.

Umorea, ironia, askotan erabiltzen duzun tresna da. *Ensayo general sobre lo cómico (en el teatro y en la vida)* ere idatzi zenuen.

Nigan oso gauza berria da hori. Nire obra hasieran guztiz tragikoa zen. *Escuadra hacia la muerte* edo *En la red* haietan ez zegoen barrea eragin zezakeen inongo elementurik. Gero, askoz beranduago, deskubritu nuen ezin nuela bizitzaren inguruko irudi konplexurik lortu, ez banituen komikotasunaren elementuak ere erabiltzen. Begira, Europako antzerkiaren historia bi fetitxerekin hasi zen: tragedia eta komedia. Hurrengo urratsa tragikomedia deituriko generoaren sorrerarekin eman zen. Horietan tragedia batean komedia printzaz sartzen ziren, pertsonaia grazioso baten bitartez edo. Alderantziz ere gauza bera egiten zen, komedia batean pasarte tragiko bat sartuz. Nik ordea ez nuen hori egin nahi.

Hala sortu zenuen "tragedia konplexua", genero berritzailea.

Halaxe da. Nire lanaren garapenean aurrerapausua izan zen. Nire nahia tragedia konplexuago bat egitea zen. Nahi nuena zen jendeak lanaren momentu batzuetan barre egitea, baina horregatik tragedia izateari utzi gabe.

MADDI SOROA

Tragedia bera kaltetu gabe. Azken batean giza-kiaren ikuspegi zabalago bat ematea zen xedea, gizakia ez baita soilik komikoa edo soilik tragikoa. Bere garaian planteamendu berria izan zen. Orain pentsatzen dut ez zela halako aurrerapausoa izan, eta “tragedia konplexu” hori tragikomedia mota bat besterik ez dela, groteskoa edo esperpentoa izan ziren bezala.

iHan matado ha Prokopius! du izena Alfonso Sastrek estreinatu duen azken antzezlanak. Goian obra horretako une bat.

Madrileko Circulo de Bellas Artes-en jardunaldi batzuk eskaini berri dizkizute **Alfonso Sastre**: *Una pasión inextinguible* tituluarekin. Antzerkia-
rekiko pasio amaigabea al duzu?

Dena amaitzen da, dena! Hori exagerazio bat da. Pasioa landuz joaten da gainera. Nire pasioa literarioa izan zen lehenik. Txikitan gaixo egon nintzen denbora luzez eta irakurzaletasuna piztu zitzaidan. Idatzi nituen lehen gauzak poemak izan ziren. Ez nuen, hortaz, antzerkia idazteko gogo berezirik. Batxilergoan lagun baten aita antzerki idazlea zen eta hala hasi nintzen antzerkiaz interesatzen. Bere antzezlanen entseguak ikustera joaten ginen... eta hala xe hasi zen guztia. Oraindik ere bizirik dirau pasio horrek.

Idazle oparoa izateaz gain, eskuzabala ere bazara. Zure sekretu guztiak kontatzen dituzu antzezlanekin batera oparitzen dituzun idazkietan.

Niri halako gauzak irakurtzea gustatzen zait, eta horregatik idazten ditut. Javier Poncela lagunak ere halaxe egiten zuen bere hitzaurreetan, kontatuz nola eskatu zitoen lan hori idaztea, zein zailtasun izan zituen, eta abar. Niri bere obrak irakurtzea bezainbeste gustatzen zitzaidan testutxo

Sastre urtea

“2007a Alfonso Sastren urtea izango da”, idatzi zuen antzerki kritikari batek iaz. Eta badirudi asmatu zuela. Azken mendeko drama idazle eta pentsalari garrantzitsuenetakoa izan arren, hamaika urte zera-man Sastrek bere obrak taula gainean ikusi gabe. Isiltasun luzeegiaren ostean, baina, bere hiru antzezlan estreinatu dira urte hasierarekin. Urtarri-lean *iHan matado a Prokopius!* Donostian, eta *¿Donde estás, Ulalume, donde estás?* Madrilén. Sastrek Weissen Marat-Saderi eginiko moldaketa aurkeztu du, aldiz, Espaniako Centro Dramático Nacionalek otsailean.

Argitalpen berriak ere izan dira bera eta bere obraren inguruan: AAT elkarteak (Españiako antzerki autoreen elkarteak) haren lanen antologia bat argitaratu du eta Artezblaik Sastrek azken bost urteetan Artezen idatzitako iritzi artikulua biltzen dituen liburu bat, *El autor y su doble* izenburupean. Sastrek idatzitako azken entsegua ere, *Grandes Paradojas del teatro actual*, laster kaleratuko du Hiru argitaletxeak.

Orain zertan zabilta?

Hilero idazten dut *Artezen* eta beste hainbat aldizkaritan. *Grandes paradojas del teatro actual* lanari azken zuzenketak egiten ari naiz. Gainera beste liburuxka bat osatzen ari naiz, entsegu bat, antzerkiari buruz: *Modos Pirandellianos en el teatro de Alfonso Sastre*. Nire obra batzuetan pertsonaia batzuk konturatu egiten dira instante batez pertsonaiak direla, Pirandelloren pertsonaia horien moduan. Liburuxka horretan horri guztiari buruz gogoeta egiten dut. Defendatzen dut, gainera, Pirandellok Italian egin zuena hemen pittin bat lehenago Unamunok egin zuela. Lehenak antzerkian eta bigarrenak nobelan.

Laurogeita bat urte dituzu. Zer gustatuko litzazuke zure bizitzan gertatzea hemendik aurrera?

Ez dakit neska! Euskal Herrian bakeari bide ematea nahiko nuke. Bakerako elkarriketetan edozer egiteko prest nago, garbitzaile lana bada ere! Uste dut dramaturgo batzuk ez genukeela paper txarrik egingo bakerako mahai batean. Idazle dramatikoak konfliktot

etan espezialistak gara, eta tragedia idazleak, konfliktu grabeetan. Ezinegon grabeekin egiten dugu lan, kontraesan handiekin. Badakigu beraz konfliktuak nola sortzen diren eta ideiak izan ditzakegu soluzioen bilaketan. Ez gara ezjakinak aspektu horretan. Ideia batzuk badituz jada. Horien artean bat: Baketzea bakearen kontrakoa dela. Baketzea da indar polizialen bidez lortzen den momentuko lasaitasuna, ikus Algeria edo Vietnamgo kasuak. Euskal Herrikoa gatazka politiko bat da. Inteligentzia eta etika duen edonork baieztatuko dizu hori eta halako gatazkak ez dira poliziarekin edo ejertzitoarekin konpontzen. Beharrezkoa da bake prozesu tinko bat has dadin behingoz. Horixe nahiko nuke niri gertatzea datozen urteetan, hori gertakari pertsonal bezala sentituko nuke eta. ■